

Планування сім'ї як складова діяльності сучасного сімейного лікаря

В.К. Ліхачов, Л.М. Добровольська, Т.Ю. Ляховська, О.Г. Макаров
ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

У статті обґрунтовується необхідність опанування лікарями загальної практики–сімейної медицини навичок ефективного консультування з питань планування сім'ї шляхом їхньої підготовки на відповідних циклах тематичного удосконалення.

Ключові слова: планування сім'ї, репродуктивне здоров'я, протизаплідні засоби.

Серед зобов'язань, взятих на себе ВООЗ щодо збереження здоров'я населення у XXI столітті, як пріоритетний напрямок визначене збереження репродуктивного здоров'я, якого можна досягти шляхом організації більш доступної та менш затратної первинної медико-санітарної допомоги високої якості, включаючи службу планування сім'ї. Державна політика у сфері репродуктивного здоров'я населення виходить за межі компетенції охорони здоров'я і набуває характеру завдань національної політики [1, 4].

Метою даної роботи є обґрунтування необхідності опанування лікарями загальної практики–сімейної медицини (ЗПСМ) навичок ефективного консультування окремих жінок і сімейних пар з питань планування сім'ї для збереження жінками свого репродуктивного здоров'я.

Для цього були проведені цикли тематичного удосконалення для лікарів ЗПСМ, які надають первинну амбулаторну лікувально-профілактичну допомогу жіночому населенню, для забезпечення можливості опанування ними навичок консультування з питань планування сім'ї.

Сьогодні переорієнтація первинної амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги на засади ЗПСМ ставить перед сімейними лікарями низку завдань, в тому числі і з планування сім'ї, вирішення яких потребує набуття нових знань та вмінь. Зараз первинна амбулаторна акушерсько-гінекологічна допомога мешканкам села надається сімейними лікарями разом із акушерками та фельдшерами (без залучення лікарів акушерів-гінекологів) на ФАПх і в амбулаторіях ЗПСМ [2, 6].

Головними завданнями такої роботи є попередження непланованої вагітності, ускладнень вагітності у соматично здорових жінок та профілактика гінекологічної патології. На первинному рівні медичну допомогу з питань планування сім'ї повинен надавати персонал, який пройшов спеціальну підготовку та керується сучасною нормативно-правовою базою [2, 6, 7]. Саме цим зумовлена необхідність підвищення кваліфікації та здійснення підготовки значної кількості лікарів ЗПСМ відповідно до державного пріоритету щодо розвитку первинної медико-санітарної допомоги, а саме – їхньої участі у збереженні репродуктивного здоров'я населення країни.

У зв'язку з вимогами сьогодення кафедрою акушерства і гінекології № 2 ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» з метою післядипломного удосконалення лікарів ЗПСМ, які надають первинну амбулаторну лікувально-профілактичну допомогу жіночому населенню, проводиться цикл тематичного удосконалення «Ведення фізіологічної вагітності. Актуальні питання акушерства і гінекології в практи-

тиці сімейної медицини», де лікарі первинної ланки мають можливість опанувати навички консультування з питань планування сім'ї.

Сучасна служба планування сім'ї включає в себе комплекс медико-організаційних заходів, спрямованих на формування у населення безпечної статевої поведінки, мотивованості у збереженні та поліпшенні здоров'я, оволодіння основами відповідального батьківства і направлена на допомогу окремим особам та подружнім парам досягти певних репродуктивних результатів, а саме – попередити небажану вагітність і після проведення прекоцепційної підготовки народити бажаних дітей, регулювати перерви між вагітностями, контролювати вибір часу народження дитини залежно від віку батьків та інших факторів, визначити кількість дітей в сім'ї [4, 6].

Провідною навичкою в програмі планування сім'ї є вміння проводити ефективне консультування. Сімейні лікарі повинні бути підготовлені для проведення консультацій на належному рівні та надання повної інформації жінкам шляхом проведення бесід, присвячених плануванню сім'ї. Сімейний лікар повинен навчитися надавати пацієнтці об'єктивну та вичерпну інформацію та допомагати їй зробити усвідомлений інформований вибір щодо методу контрацепції. Якісне консультування концентрується на потребах конкретної жінки з урахуванням її соціальної та медичної ситуації. Уміле консультування дає можливість не тільки задовольнити конкретні потреби клієнтів, але і навчити їх приймати добровільне рішення, що формується на отриманні достовірної важливої для них інформації (робити інформований вибір), розвинути у клієнтів здібності для самостійного вирішення проблем, які можуть виникати в майбутньому [4].

Під час навчання на циклі тематичного удосконалення «Ведення фізіологічної вагітності. Актуальні питання акушерства і гінекології в практиці сімейної медицини» сімейні лікарі мають можливість опанувати навички ефективного консультування з питань планування сім'ї. Так, викладачі звертають увагу на професіоналізм консультанта, його вміння вислухати клієнта, зрозуміло та вчасно відповісти на всі запитання, подолати сумніви жінки або подружньої пари щодо власного інформованого вибору. Звертається увага на індивідуальність та сувору конфіденційність консультування, необхідність проявляти турботу, увагу, зацікавленість та ретельність у вирішенні проблем пацієнтки, мати глибокі знання, навички і правильне ставлення до питань планування сім'ї, вміння чітко і вичерпно надавати пацієнтці інформацію щодо обраного методу контрацепції, викликати у пацієнток почуття довіри.

При опануванні тем циклу тематичного удосконалення сімейні лікарі мають можливість як під контролем викладача, так і самостійно працювати в кабінеті планування сім'ї базової жіночої консультації, проводити консультування з метою допомоги пацієнтці обізнано та усвідомлено обрати метод контрацепції, який їй влаштовує, ефективно користуватись обраним методом, мати безпечні статеві стосунки та попередити захворювання, що передаються статевим шляхом.

При вивченні питань планування сім'ї лікарі-курсанти з фаху «Загальна практика–сімейна медицина» опановують

конкретні методики консультування, навчаються оцінювання пацієнтки та медичних критеріїв прийнятності методів контрацепції, вивчають механізми дії різних контрацептивів, їхню ефективність, переваги та недоліки, інструкції для пацієнтів, надання допомоги у випадку виникнення ускладнень або побічних ефектів під час користування методом. Висока якість консультування надає можливість пацієнтам формувати у себе відчуття впевненості при прийнятті інформованих рішень з питань збереження репродуктивного здоров'я та користування обраним методом контрацепції.

Сучасний сімейний лікар повинен бути підготовлений для проведення консультування з усіх наявних методів контрацепції з урахуванням медичних критеріїв прийнятності ВООЗ [7], тобто рекомендації конкретного методу контрацепції пацієнтці з урахуванням індивідуальних характеристик особи і стану її здоров'я.

Після проведення консультування з адекватним оцінюванням пацієнтки за відсутності необхідності проведення додаткового обстеження із залученням спеціалістів вузького профілю (1-ї та 2-ї категорії прийнятності) лікар ЗПСМ повинен допомогти жінці зробити інформований вибір щодо конкретного методу контрацепції [7].

Професійними обов'язками сімейного лікаря на першому рівні надання амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги є послуги з вибору методу контрацепції [3, 5, 6]:

- консультування з питань здорового способу життя та попередження захворювань, що передаються статевим шляхом;
- консультування з вибору сучасної контрацепції із урахуванням критеріїв прийнятності ВООЗ;
- консультування з післяпологової контрацепції серед вагітних, породіль та їхніх партнерів, а також із післяабортної контрацепції;

Планирование семьи как составляющая деятельности современного семейного врача
V.K. Лихачев, Л.М. Добровольская,
Т.Ю. Ляховская, О.Г. Макаров

В статье обосновывается необходимость освоения врачами общей практики – семейной медицины навыками эффективного консультирования по вопросам планирования семьи путем их подготовки на соответствующих циклах тематического усовершенствования.
Ключевые слова: планирование семьи, репродуктивное здоровье, противозачаточные средства.

- доступність контрацепції для сільського населення;
- своєчасне виявлення жінок з екстрагенітальною патологією важкого ступеня, яким протипоказана вагітність за життєвими показаннями (у разі необхідності спеціалізованого підходу та додаткового обстеження слід направити жінку до лікаря акушера-гінеколога III рівня амбулаторної допомоги, який призначить високо-ефективний метод контрацепції для тривалого використання відповідно до медичних критеріїв прийнятності ВООЗ та клінічного протоколу з питань планування сім'ї);
- проведення у навчальних закладах серед школярів і студентів роботи з питань статевого виховання, здорового способу життя, формування та збереження репродуктивного здоров'я;
- визначення кількості жінок, які потребують безкоштовного забезпечення контрацептивами, та видача цих контрацептивів відповідно до Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 р. [1];
- виявлення соціально неадаптованих та малозабезпечених сімей з метою забезпечення їх необхідними контрацептивами.

ВИСНОВКИ

1. Сучасний ефективний сімейний лікар повинен професійно надавати послуги з планування сім'ї, рекомендувати населенню сучасні ефективні та безпечні методи контрацепції з урахуванням індивідуальних потреб та різноманітних аспектів життя людини.
2. Для опанування лікарями загальної практики – сімейної медицини навичок ефективного консультування з питань планування сім'ї необхідно проводити для них відповідні цикли тематичного удосконалення.

Family planning as a component of the activities of a modern family doctor
V.K. Lihachov, L.N. Dobrovolskaya,
T.Y. Lyachovskaya, O.G. Makarov

The article motivate the necessity of development skills for effective family planning consultation by physicians by speciality «General practitioners/family medicine » through their training at the respective cycles of thematic improvement.
Key words: family planning, reproductive health, contraception.

Сведения об авторах

- Лихачев Владимир Константинович** – Украинская медицинская стоматологическая академия, 36011, г. Полтава, ул. Шевченко, 23; тел.: (095) 221-21-12
- Добровольская Людмила Николаевна** – Украинская медицинская стоматологическая академия, 36011, г. Полтава, ул. Шевченко, 23; тел.: (050) 304-96-15
- Ляховская Татьяна Юрьевна** – Украинская медицинская стоматологическая академия, 36011, г. Полтава, ул. Шевченко, 23; тел.: (050) 404-18-42
- Макаров Олег Геннадьевич** – Украинская медицинская стоматологическая академия, 36011, г. Полтава, ул. Шевченко, 23; тел.: (050) 305-30-23

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 р. (2006 р.).
2. Наказ МОЗ України № 417 від 15.07.1011 р. «Методичні рекомендації щодо організації надання амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги».
3. Наказ МОЗ України № 726 від 31.10.2011 р. «Про вдосконалення організації надання медичної допомоги матерям та новонародженим у перинатальних центрах», зареєстрований Міністерством юстиції України від 19.01.2012 р. за № 68/20381.
4. Сучасні аспекти планування сім'ї /Навчальний посібник. – К., 2012. – 320 с.
5. Національні підходи до впровадження системи регіоналізації перинатальної допомоги в Україні : практичні настанови/за ред. Р.О. Моїсєєнко. Міністерство охорони здоров'я України, 2012. – 111 с.
6. Наказ МОЗ України № 1030/102 від 29.11.1013 р. «Про удосконалення системи планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні».
7. Наказ МОЗ України № 59 від 21.01.1014 р. «Планування сім'ї. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах».

Статья поступила в редакцию 04.02.2015